МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кваліфікаційна робота магістра

на тему **ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ У. С. МОЕМА «ТЕАТР»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0358-а-з

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська

освітньо-професійної програми

Мова і література (англійська)

Дем'янова Юлія Олександрівна

Керівник к.ф.н., доц. Шама І.М.

Рецензент д.ф.н., доц. Залужна М. В.

Запоріжжя –
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

« » 2020 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
МАГІСТРА

ДЕМ'ЯНОВІЙ ЮЛІЇ ОЛЕКСАНДРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Перекладацькі трансформаціїї при перекладі роману У.С.Моема «Театр»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Шама Ірина Миколаївна к.ф.н.,доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 596-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 10.01.2020

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) Наукова література з проблем теорії перекладу, розвідки присвячені оцінці якості перекладу та перекладацьким трансформаціям; роман У.С.Моема «Театр» в оригіналі і перекладі Г. Островської

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1) Визначення поняття та різновидів перекладу; 2) визначення терміну «перекладацька трансформація їх класифікація та характеристика; 3) засоби

оцінки якості перекладу; 4) аналіз застосування лексичних, граматичних та стилістичних трансформацій при перекладі роману У.С.Моема «Театр».

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Шама І.М., к.ф.н., доц.	23.04.2019	23.04.2019
Розділ 1	Шама І.М., к.ф.н., доц.	30.05.2019	30.05.2019
Розділ 2	Шама І.М., к.ф.н., доц.	12.09.2019	12.09.2019
Висновки	Шама І.М., к.ф.н., доц.	12.12.2019	12.12.2019

6. Дата видачі завдання 23.04.02019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2019	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	червень 2019	виконано
3.	Написання вступу	червень 2019	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2019	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2019	виконано
6.	Формулювання висновків	грудень 2019	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
9.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Ю.О.Дем'янова

(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.М.Шама

(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ М.В. Залужна

(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота –стор. 59, джерел 88.

Об'єктом дослідження роботи є перекладацькі трансформації при відтворенні художнього тексту.

Предметом дослідження є специфіка застосування перекладацьких трансформацій при трансляції роману У.С. Моема “Theatre”

Мета роботи: є визначити особливості перекладу художнього тексту і виявити закономірності застосування перекладацьких трансформацій.

Теоретико-методологічні засади: класичних і нових теоретичних праць з перекладознавства (Л. С. Бархударов, Р. К., Міньяр-Белоручев, Я. Й. Рецкер, А. Д. Швейцер, В. Е. Щетінкін, Л. К. Латишев, В. Н. Комiссаров, В. Г. Гак), що уможливлює аналіз перекладу художнього тексту.

Отримані результати: переклад розглядається як процес і продукт перекладацької діяльності. Якість оцінюється крізь призму його адекватності. Досягти необхідного рівня адекватності можливо за допомогою застосування перекладацьких трансформацій. Останні можуть бути лексичними, граматичними, стилістичними. Серед лексичних трансформацій слід зазначити: 1) транскрипція і транслітерація; 2) калькування; 3) конкретизація; 4) генералізація; 5) смисловий розвиток; 6) антонімічний переклад; 7) експлікація; 8) компенсація; 9) цілісне перевтілення. До граматичних трансформацій відносяться: 1) перестановка; 2) заміна; 3) додавання; 4) опущення. Поміж стилістичних перекладацьких трансформацій є: логізація, експресивація. модернізація та архаїзація. Всі вони застосовані Г. Островською при відтворені перекладу, що забезпечує необхідний рівень адекватного перекладу.

Ключові слова: *переклад, перекладацькі трансформації, адекватний переклад, вихідний текст, цільовий текст, художній текст*

ЗМІСТ

ВСТУП……3
РОЗДІЛ 1 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ……6
1.1. Переклад як процес і продукт транслятивної діяльності…..……6
1.2 Варіативність підходів до класифікування перекладацьких трансформацій…….9
1.3. Лексичні трансформації в процесі перекладу…….15
1.4. Граматичні трансформації в процесі перекладу…….20
1.5. Стилістичні трансформації в процесі перекладу……24
1.6. Алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій в художньому тексті……..26
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ВІДТВОРЕННІ РОМАНУ У. С. МОЕМА «ТЕАТР»……...27
2.1 Роман В. С. Моема «Театр» як об’єкт перекладу… ……...27
2.2 Лексичні трансформації при перекладі роману У. С. Моема «Театр»…..29
2.3 Граматичні трансформації при перекладі роману У. С. Моема «Театр»……..35
2.4 Стилістичні трансформації при перекладі роману У. С. Моема «Театр»……..43
ВИСНОВКИ……49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...52

ВСТУП

На сьогодні виникає потреба перекладу великої кількості художньої літератури українською мовою і, як наслідок, пожвавилась дискусія про те, який цільовий текст можна вважати адекватним. Це питання прямо пов'язане з тим, що найбільші труднощі у процесі перекладу будь-якого тексту становлять лексичні, синтаксичні, стилістичні та інші мовні одиниці. Так як існують лексичні та граматичні відмінності між мовами особливої значущості набувають трансформації. Ці прийоми перекладач використовує для отримання таких самих відповідників у мові перекладу, які б мали ті самі смислові, емоційні та стилістичні конотації, що й у тексті оригіналу.

Детальним дослідженням перекладацьких трансформацій займались такі вчені: Л. С. Бархударов [Бархударов 1975], Л. К. Латишев [Латишев 1981], В. М. Комісаров [Коммисаров 1990], А. Д. Швейцер [Швейцер 1973], Є. В. Бреус [Бреус 2000], Я. І. Рецкер [Рецкер 1974] А. М. Фітермані і Т. Р. Левицька [Фітерман і Левицька 1963] та багато інших.

Слід зауважити, що хоча в рамках перекладознавчих досліджень трансформації були предметом детального розгляду багато важливих проблем в даній області залишаються невирішеними. Так, наприклад, не можна вважати усталеним визначення трансформації, також науковці досі не змогли встановити чіткі критерії щодо класифікації, хоча відомі підходи до вивчення цього питання в перекладознавчій літературі різноманітні, а висновки науковців часом суперечливі. Необхідно зазначити, що питання про саму суть концепції трансформації у художньому тексті також потребує більш детального дослідження.

Усе це позначає **актуальність** даної роботи, яка полягає в необхідності дослідити питання використовування трансформацій в художньому тексті і можливостей їх відтворення в перекладі.

Наукова новизна роботи полягає у спробі проаналізувати роман У.С. Моема "Theatre" крізь призму застосованих в ньому трансформацій, а

також у спробі охарактеризувати ступінь адекватності тексту перекладу російської перекладачки Г. Островської.

Об'єктом дослідження роботи є перекладацькі трансформації при відтворенні художнього тексту.

Предметом дослідження є специфіка застосування перекладацьких трансформацій при трансляції роману У.С. Моема "Theatre"

Мета роботи: є визначити особливості перекладу художнього тексту і виявити закономірності застосування перекладацьких трансформацій.

Виходячи з мети дослідження, вирішувались наступні **завдання:**

1) визначити поняття «перекладу» та засоби оцінки якості цільового тексту;
2) з'ясувати визначення поняття «перекладацька трансформація»;
3) дослідити наявні класифікації трансформацій та виявити їх перекладознавчу значущість;
4) обґрунтувати застосування перекладацьких трансформацій, їх місце в художньому тексті;
5) проаналізувати способи використання трансформацій на прикладі перекладу роману У.С. Моема "Theatre", виконаного Г.Островською.

Відповідно до характеру поставлених завдань нами були використані наступні **методи дослідження**: реферативний, порівняльний, метод контекстуального аналізу, метод суцільної вибірки, метод лінгвістичного спостереження й опису.

Матеріалом дослідження послугували граматичні і лексичні трансформації, відібрані методом суцільної вибірки з оригіналу роману У.С. Моема "Theatre" та його переклад Г.Островською.

Практична значущість дослідження полягає у можливості подальшого його використання в лекційних курсах та під час семінарських занять з лексикології, стилістики та теорії та практики перекладу.

Структура роботи: дане дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі подані загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об’єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про переклад, його різновиди, визначено різницю між ними; надано коротку характеристику особливостей змістових рівнів мови оригіналу та мови перекладу, особлива увага приділяється визначенню поняття «трансформація», розглянуто основні класифікації перекладацьких трансформацій, виокремлена власна класифікація, розглянуто алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій.

Другий розділ містить власний аналіз перекладацьких трансформацій на матеріалі художнього роману У.С Моему «Theater», у висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 59, кількість використаних джерел 88.

РОЗДІЛ 1
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ. ВІДТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ

1.1 Переклад як процес і продукт транслятивної діяльності

Переклад – це передача тексту на одній мові засобами іншої мови. За такого розуміння перекладу основним методом дослідження буде порівняння джерельного тексту з цільовим текстом заради встановлення відповідності другого першому, а ключовою категорією тоді буде категорія еквівалентності. Але переклад – це ще й перенесення явищ однієї культури в іншу, адже процес перекладу відбувається в контексті культури і є частиною культурного діалогу та розвитку цільової культури. Тоді, аби зрозуміти, що таке переклад, слід розглядати тексти, які в самій цільовій культурі вважаються за переклади, і порівнювати їх з текстами-неперекладами цієї само культури, а вже потім, озирнувшись на джерельні тексти, дослідити рішення, які обирали перекладачі. За цього підходу досліджуються і переклад (як результат), і перекладання (як процес), а основним об’єктом дослідження тоді стає поняття норми та розгляд шляхів, якими норми різного роду впливають на перекладацькі рішення та на реакцію цільової аудиторії [Кальниченко, 2016].

У повсякденному розумінні дати визначення перекладу видається доволі простим завданням. Тобто, у тому випадку, коли текст, створений однією мовою, перевираження засобами іншої мови, можна говорити про переклад. Оскільки мова - це свого роду код або знакова система, тобто довільне позначення предметів і явищ дійсності за допомогою умовних знаків, то переклад можна назвати перекодуванням. Відповідно переклад це перевираження або перекодування вихідного тексту іншими словами.

Поняття тексту відіграє в перекладознавстві ключову роль, адже перекладач на відміну від лінгвіста має справу не стільки з мовою, скільки з її конкретними мовними проявами. Тому під терміном «текст» доцільно розуміти мовний твір, за допомогою якого здійснюється вербальна комунікація між людьми. Найчастіше окрема закінчена думка реалізується у вигляді висловлювання. Будь-який текст як твір мови має певний зміст, несе якусь інформацію, яка і підлягає передачі в процесі перекладу.

Універсальне завдання перекладу полягає в тому, щоб максимально повно передати інформацію, закладену в оригіналі.

На характер перекладацької діяльності накладає певний відбиток і сам тип переданої інформації.

Розрізняють такі основні типи інформації:

- пізнавальна, когнітивна, фактична;
- емоційна, експресивна;
- оперативна.

Характер інформації значною мірою залежить від типу тексту.

Зазначені параметри поняття перекладу стосуються переважно його як процесу. Проте цим же терміном ми позначаємо і результат цього процесу. Таким чином слово переклад співвідноситься з двома різними поняттями: переклад як певна інтелектуальна діяльність і переклад як результат цього процесу, тобто текст, створений перекладачем.

Ключовим у перекладознавстві є концептуальне уявлення про «переклад». Поняття «переклад», незважаючи на низку ґрунтовних досліджень, залишається далеко не простим: його розуміють як процес передачі тексту з однієї мови іншою («перекладання» (Translation process), як продукт (перекладений текст) та як дисципліну та саме явище (напр., «науково-технічний переклад культури», «переклад у Середні віки»). У перекладознавстві зазвичай використовують поділ перекладу як процесу на три різновиди, які запропонував американський лінгвіст російського походження Роман Якобсон (1896–1982):

1) Внутрішньомовний переклад або передача того ж самого іншими словами (перейменування) – інтерпретація вербальних знаків за допомогою інших знаків тієї ж самої мови.

2) Міжмовний переклад, або власне переклад – інтерпретація вербальних знаків за допомогою іншої мови.

3) Міжсеміотичний переклад або трансмутація (цілковите перетворення) – інтерпретація вербальних знаків за допомогою невербальних знакових систем [Jakobson 1959, с. 233,].

У свідомості більшості перекладачів поняття гарного, якісного перекладу традиційно пов'язується з терміном «адекватний переклад». Це поняття сприймається як найбільш широке, яке включає в себе сукупність всіх вимог до якості перекладу.

Можна запропонувати таке визначення адекватного перекладу: Адекватний переклад – це переклад, що забезпечує прагматичні завдання перекладацького акту на максимально можливого для досягнення цієї мети рівня еквівалентності і не допускає порушення норм мови [Комиссаров 1990, с. 233]. Таким чином адекватний переклад повинен передавати зміст оригіналу або укладену в ньому інформацію максимально повно і точно, відтворюючи при цьому і той комунікативний ефект, який автор своїм текстом планував справити на адресата. Також текст перекладу повинен бути виконаний без порушення лексичних і граматичних норм мови, якою робиться переклад, а також відповідати жанрово-стилістичними особливостям типу тексту. Перекладений текст повинен сприйматися адресатом природно. Адекватний переклад звучить легко і красиво.

Принципово важливо розмежовувати процес виконання перекладу й результат, який отримано після закінчення цього процесу. Отже, **перекладання** – це процес, під час якого текст або усне висловлювання, що виражені однією мовою (мовою оригіналу), відтворюються іншою мовою (мовою перекладу). А **переклад** – це результат цього процесу, тобто новий

текст або усне висловлювання, відтворені мовою перекладу [Ботвин 1999, с. 264].

1.2 Варіативність підходів до класифікування перекладацьких трансформацій

Незважаючи на відносно молодий вік теорії перекладу або перекладознавства як науки, в даний час існує безліч робіт, присвячених перекладацьким трансформаціям. І це не дивно, оскільки даний аспект є одним з центральних, і знання його теоретичних основ надзвичайно важливо в роботі будь-якого перекладача. Однак слід зазначити, що фахівці в області теорії перекладу так до сих пір і не прийшли до спільної думки щодо самої суті поняття трансформації. Цим і пояснюється велика кількість класифікацій, запропонованих вченими, що відрізняються один від одного.

В першу чергу важливо уточнити зміст, вкладений в поняття "перекладацька трансформація". Існують визначення, запропоновані Л. С. Бархударовим, Р. К. Міньяр-Белоручева, Я. Й. Рецкер, А. Д. Швейцером, В. Е. Щетінкін, Л. К. Латишевим, В. Н. Комісарова, В. Г. Гаком і іншими. Однак основним прийнято вважати визначення Л.С. Бархударова, оскільки воно найбільш точно відображає сутність питання. В цілому, виходячи з визначень, робимо висновок, що перекладацькі трансформації - це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираженія сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента.

В залежності від характеру одиниць вихідної мови, які розглядаються як вихідні в операції перетворення, перекладацькі трансформації поділяються на лексичні та граматичні. Крім того, існують комплексні лексико-граматичні трансформації, коли перетворення або зачіпає одночасно лексичні і

граматичні одиниці оригіналу, або є міжрівневими і здійснюють перехід від лексичних до граматичних і навпаки [Комиссаров 1990, с. 116].

В даний час існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій запропонованих різними авторами. Розглянемо деякі з них.

Л. К. Латишев дає класифікацію перекладацьких трансформацій за характером відхилення від міжмовних відповідностей, в якій всі перекладацькі трансформації підрозділяються на:

1) Морфологічні - заміна однієї категоріальної форми іншими або декількома;

2) Синтаксичні - зміна синтаксичної функції слів і словосполучень;

3) Стилістичні - зміна стилістичного забарвлення відрізка тексту;

4) Семантичні - зміна не тільки форми вираження змісту, але і самого змісту, а саме, тих ознак, за допомогою яких описана ситуація;

5) Змішані - лексико-семантичні та синтаксично-морфологічні [Латишев 1981, с. 111] .

У класифікації Л. С. Бархударова трансформації розрізняються за формальними ознаками: перестановки, додавання, заміни та опущення [Бархударов 1975, с. 89]. При цьому Л. С. Бархударов підкреслює, що подібний поділ є значною мірою приблизним і умовним. Перестановками називаються зміни розташування (порядку проходження) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Під замінами маються на увазі як зміни при перекладі слів, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку, так і лексичні заміни (конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація). Додавання передбачають використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі. Під опущенням мається на увазі опущення тих або інших слів при перекладі [Бархударов 1975, с. 124-125].

В. Н. Комісаров класифікує перекладацькі трансформації на: лексичні, граматичні, лексико-граматичні.

Лексичних трансформацій включають такі перекладацькі прийоми:

1) Транскрибування;

2) Транслітерацію;

3) Калькування;

4) Лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція або смисловий розвиток).

До граматичним трансформаціям належать:

1) Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);

2) Членування пропозиції;

3) Об'єднання пропозиції;

4) Граматичні заміни: (форми слова, частини мови, члена пропозиції, типу пропозиції).

В. Н. Комиссаров також виділяє третій тип перекладацьких трансформацій - це змішаний тип або як він називає «комплексні лексико-граматичні трансформації»:

Лексико-граматичні

1) Антонімічний переклад;

2) Експлікація (описовий переклад);

3) Компенсація [Комиссаров 1978, с. 173].

Беручи до уваги класифікації Л. С. Бархударова і В. Н. Комиссарова. бачимо, що відрізняється сам підхід до поділу трансформацій на типи. Беручи до уваги, що В. Н. Комиссаров поділяє всі трансформації на лексичні, граматичні і комплексні лексико-граматичні, а Л. С. Бархударов на заміни, додавання, опущення і перестановки. Також В. Н. Комиссаров включає в свою класифікацію транслітерацію, транс кодування, калькування, натомість у перекладознавця Л. С. Бархударова вони ніяк не відображаються. Однак в зазначених типологіях спостерігається і схожість прийоми конкретизації і генералізації, антонімічного перекладу в обох класифікаціях. Прийом визначається В. Н. Комиссаровим як модуляція інший лінгвіст трактує як заміна слідства причиною і навпаки. Прийоми додавання та опущення згадуються в системі трансформації Л. С. Бархударова як основні типи

натомість В. Н. Комісаров ці прийоми не включає в загальну класифікацію трансформацій, а розглядає їх як технічні прийоми перекладу.

Такі вчені, як А. М. Фітерман та Т. Р. Левицька , у спільній праці виділяють три типи перекладацьких трансформацій: 1) граматичні трансформації, до яких відносяться перестановки, опущення і додавання, перебудови та заміни пропозицій; 2) стилістичні трансформації, до яких належать такі прийоми, як синонімічні заміни та описовий переклад, компенсація та інші види замін; 3) лексичні трансформації, які включають в себе заміну і додавання, конкретизацію і генералізацію понять [Фитерман, Левицкая 1963, с. 56].

Наступною розглянемо класифікацію О. Д. Швейцера, який розрізняє такі групи трансформацій [Швейцер 1988, с. 113]: 1) трансформації на компонентному рівні семантичної валентності у разі застосування різного роду замін. Наприклад, заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними та інші; 2) трансформації, що здійснюються на референціальному рівні, а саме: – конкретизація (або гіпонімічна трансформація); – генералізація (гіперонімічна трансформація); – заміна реалій (інтергіпонімічна трансформація); – переклад за допомогою реметафорізації (синекдохічна трансформація); – метонімічні трансформації; – реметафорізації (заміни однієї метафори іншою); – деметафорізації (заміни метафори її антиподом – неметафорою); – комбінації вищезазначених трансформацій; 3) трансформації на стилістичному рівні: компресія і розширення. Під компресією мається на увазі еліпсис, семантичне стягнення, опущення надлишкових елементів і лексичне згортання.

Р. К. Міньяр-Білоручев розглядає три типи трансформацій: лексичні, граматичні, семантичні. 1) лексичні трансформації: прийоми генералізації і конкретизації; 2) граматичні трансформацій: прийоми пасивізації, заміна частин мови і членів речення, об’єднання речень або їх членування; 3) семантичні трансформації: синонімічні, метафоричні заміни, логічний

розвиток понять, антонімічний переклад і прийом компенсації [Миньяр-Белоручев 1980, с. 96].

Трансформації можуть сполучатися один з одним, беручи характер складних комплексних трансформацій. Наприклад, З. Д. Львівська вважає, що між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті ж трансформації можуть іноді являти собою спірний випадок, їх можна віднести до різних типів. Перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу і без їх використання неможливо здійснити адекватний переклад будь-якого тексту [Львовская 1985, с. 118].

За О. О. Івановим, мета перекладу полягає у відтворенні наскільки це можливо наданої інформації. Цього можна досягти, лише застосувавши певні структурні або семантичні зміни. Ці зміни, які є наслідком лексичних і граматичних розбіжностей у мовах, він називає трансформаціями в перекладі [Иванов 1984, с. 35]. Трансформації визначаються В. Г. Гаком як міжмовні перетворення з метою досягнення еквівалентності текстів оригіналу й перекладу (для збереження функціонального впливу повідомлення). При цьому він підкреслює, що «…відношення між фрагментом оригіналу й відповідним фрагментом перекладу можна представити як перетворення (тобто трансформацію) першого в інший за певними правилами» [Гак 1998, с. 68]. Перекладацькі трансформації - один із основоположних термінів, що описують процес перекладу, який означає міжмовні перетворення, перебудування елементів вихідного тексту, операції перевираження змісту чи перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента. Всі класифікації вчених-перекладознавців включають в свою систему прийом перекладацької трансформації як заміна частин мови. Мовознавці називають даний тип перетворення транспозицією, відносять її до непрямого перекладу [Дарбельне, Вине 1978, с. 56], тоді як Л. К. Латишев зараховує транспозицію до типу морфологічних трансформацій [Латишев 1981, с. 117].

Як прийоми логічного мислення, за допомогою яких у процесі перекладу розкривається значення слова іноземної мови у контексті і знаходиться його

відповідник у мові перекладу, визначає трансформації Я. Й. Рецкер [Рецкер 1982, с. 96]. Я. Й. Рецкер визначає лексичні трансформації як прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті та знаходимо йому український відповідник, що не збігається зі словниковим [Рецкер 1974, с. 211]. У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова (ту сему), що підлягає реалізації у даному контекст. Дослідник виділяє сім різновидів лексичних трансформацій: 1) диференціація значень; 2) конкретизація значень; 3) генералізація значень; 4) смисловий розвиток; 5) антонімічний переклад; 6) цілісне перетворення; 7) компенсація втрат у процесі перекладу. Я. Й. Рецкер також вказує на те, що прийоми трансформацій мають творчий характер, але якщо результат рівнозначності набуває в силу своєї оптимальності абсолютного значення, він може бути зафіксований у словнику як еквівалент. [Рецкер 1974, с. 205].

Отже, як бачимо, дослідники розрізняють перекладацькі трансформації в залежності від рівнів мови, на яких вони відбуваються та типів вихідних одиниць (одиниць оригіналу), які перетворюються. Все ж таки між багатьма класифікаціями простежуються спільні риси. Наприклад, більшість вчених розглядають такий перекладацький прийом, як заміна. Але Я. Й. Рецкер виділяє заміни як підвид граматичних трансформації, Л. С. Бархударов окреслює їх як самостійний прийом перекладу, а на думку А. М. Фітермана та Т. Р. Левицької взагалі відносять заміни до лексичних трансформацій. І таких прикладів можна навести ще багато, оскільки переклад – творчий процес, а перекладацькі трансформації спрямовані не лише на аналіз відношення між одиницями мов оригіналу та перекладу, а й на досягнення еквівалентності перекладу. Проаналізувавши різних науковців, ми бачимо що безліч авторів пропонують різні варіанти класифікацій. Ми в своєму досліджені опираючись на Я. Й Рецкера, В. Н. Комісарова і Л. С. Бархударова і на основі даних класифікацій виокремимо власну. Наша класифікація, як і в варіанті

Я. Й. Рецкера містить дві основні групи трансформацій (лексичні та граматичні), які, в свою чергу, охоплюють конкретні прийоми перекладу. В нашій магістерській роботі, більшу увагу ми приділимо саме лексичним трансформаціям.

Можна зробити висновок, про те що фахівці в галузі теорії перекладу досі не прийшли до спільної думки щодо самої суті поняття трансформації. Цим і пояснюється велика кількість класифікацій, запропонованих вченими, що відрізняються одна від одної. Переклад будь-яких матеріалів на практиці виявляє низку проблем, під час вирішення яких перекладачеві нерідко доводиться застосовувати різні перекладацькі трансформації. Зважаючи на це, переклад, яким би адекватним він не був, завжди є трансформацією в широкому розумінні цього терміна.

1.3 Лексичні трансформації в процесі перекладу

У практиці перекладу, як ми виділили існує чимало лексичних транформацій, ми виокремимо найпоширеніші з них , також простежимо як вони відтворюються в українських (російських) перекладах англомовних текстів міжнародних конвенцій.

Перекладацькі лексичні трансформації - це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою еквівалентної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексичні трансформації застосовуються, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту [Рецкер 1982, с. 9].

Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його

контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. [Коптілов 1971, с. 142]. Тільки так досягається точність та еквівалентність перекладу слів (в тому числі й термінів). Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим більш еквівалентним буде його переклад.

Однією з таких важливих характеристик є норми та традиції вживання слів у тій чи іншій сфері мовлення. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою еквівалентного перекладу лексики. Переклад лексичних елементів не обов'язково передбачає тільки вибір словникових відповідників [Максимов 2006, с. 59].

Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках. Важливим способом вибору контекстуального відповідника слова є перекладацька лексична трансформація конкретизації значення, що зумовлена розбіжностями у функціональних характеристик словникових відповідників лексичних елементів оригіналу та традиціях мовлення [Швейцер 1973, с. 126].

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вужчої семантики. Зрозуміло, що цей спосіб перекладу частіше застосовується тоді, коли перекладаються слова із дуже широким, навіть можна сказати розмитим значенням. У ряді випадків застосування конкретизації пов'язане з тим, що у мові перекладу відсутнє слово з таким широким значенням. Іноді родова назва на мові перекладу не може бути використана із-за розбіжності конотативних компонентів значення [Комиссаров 2002, с. 145].

При перекладі за допомогою конкретизації дієслів широкої семантики (to be, to have, to get, to go, to come), слід враховувати типову сполучуваність українських відповідників іменників, що вживаються з ними у реченні. Необхідно зауважити, що англійські слова широкої семантики можуть перекладатися на українську мову за допомогою не тільки конкретизації, а й вилучення їх у перекладі взагалі. Слід мати на увазі, що застосування

конкретизації у перекладі лексики вимагає творчого підходу з боку перекладача.

Беручи до уваги класифікацію Л. С. Бархударова широкого застосування при перекладі текстів набула лексична трансформація додавання. Розглядаючи трансформацію додавання слова, ми повинні зауважити, що перекладач не має права щось додавати від себе до змісту тексту, що перекладається. Варто зазначити, що всі смислові зміни, в тому числі додавання, повинні робитися за межами тексту перекладу - в зносках, посиланнях, коментарях, які знаходяться поза текстом, що перекладається [Бархударов 1960, с. 239].

Одна с шикоровживаних трансформацій вважається модуляція. Модуляцією (компенсація як зазначив перекладознавець Я. Й. Рецкер) або смисловим розвитком називається заміна слова або словосполучення мовної одиниці з одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться зі значення початкової одиниці. Найчастіше значення співвіднесених слів в оригіналі і перекладі опиняються при цьому пов'язаними причинно-наслідковими стосунками. При використанні методу смислового розвитку причинно-наслідкові стосунки часто мають ширший характер, але логічний зв'язок між двома найменуваннями завжди зберігається [Рецкер 1982, с. 98].

Якщо брати до уваги випадок способу перекладу, як семантичний розвиток, при перекладі слів і словосполучень є так званий «антонімічний» переклад. Антонімічний переклад, який, по суті, є крайньою точкою прийому смислового розвитку, представляє собою заміну якогось поняття мови-джерела протилежним поняттям у мові перекладу. Цей прийом супроводжується перебудовою усього висловлювання з метою зберігання незмінного плану змісту [Коптілов 1982, с. 106]. Як зазначає автор антонімічний переклад ґрунтується на формально-логічній категорії контрадикторності. Відношення контрадикторності (або заперечення поняття) мають місце між поняттями, які отримуються одне з одного шляхом операції

заперечення. При антонімічному перекладі ця категорія включає не тільки заперечення, але і протиставлення .

Лексичні трансформації застосовуються при перекладі в тому випадку, якщо у вихідному тексті зустрічається нестандартна мовна одиниця на рівні слова, наприклад, яке-небудь власне ім'я, властивій вихідній язиковій культурі й відсутнє в мові, що перекладає [Лощенова, Нікішина 2014]; термін у тієї або іншій професійній області; слова, що позначають предмети, явища й поняття, характерні для вихідної культури або для традиційного іменування елементів третьої культури, але відсутні або що мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у культурі, що перекладає. Саме цьому є важливим в нашій роботі взяти до уваги такі трансформації, як транкодування (літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови) [Комиссаров 1990, с 179-180] , транслітерацію (полягає у заміні букв, з яких складається іншомовне слово, буквами мови перекладу) і калькування(переклад слова або словосполучення шляхом заміни їхніх складових частин на відповідні у мові перекладу з подальшим поєднанням перекладених частин без будь-яких змін) [Ефремов 1974, с. 178].

Прийом цілісного перетворення також є певним різновидом смислового розвитку, але на відміну від антонімічного перекладу, має більшу автономність і менший логічний зв’язок між планами вираження мови-джерела й мови перекладу. Цей прийом здійснюється в межах або перехрещення, або «поза положенням». Прийом цілісного перетворення можна скорочено визначити як синтез значення без безпосереднього зв’язку з аналізом [Карабан 1999, с. 256] . Перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мовленнєвого ланцюжка – від окремого слова, здебільшого складного, до синтаґми, а часом і цілого речення.

Логіко-семантичної основою цього прийому служить віднесення вихідної і перетвореної одиниці перекладу до одного і того ж відрізку дійсності [Мін'яр-Білоручев 1996, с. 181]. Якщо не завжди можна простежити до кінця весь хід заміщення сем в процесі цілісного перетворення, то

еквівалентність плану змісту і адекватність текстів вираження кожен раз повинні свідчити про закономірності застосування цього прийому трансформації.

А. В. Федоров у своїй роботі «Основи загальної теорії перекладу» зауважує, що у практиці перекладу в ряді випадків, коли не відтворюється зовсім або змінюється формально далеким той чи інший елемент оригіналу, припускається те чи інше слово, словосполучення тощо, бо неможливо передати окремий елемент, окрему особливість оригіналу. В таких випадках найкориснішим прийомом перекладу є компенсації [Федоров 1983, с. 256].

Говорячи про лексичні трансформації, необхідно відзначити, що словниковий склад мови представляє не просто сукупність слів, а систему, що допускає нескінченно різноманітні, але не будь-якого сполучення слів у контексті: окремі елементи словника зв'язані один з одним певними значеннєвими й стилістичними відносинами [Мармак 2009, с. 156]. Ця обставина дається взнаки при перекладі. При передачі значення слова в перекладі лексичним трансформаціям звичайно доводиться зробити вибір між декількома можливостями, що представляють, перекладу.

Виходячи з нашої роботи ми можемо зазначити, що найдоречнішими на наш погляд є класифікації Я. Й. Рецкера, В. Н. Комісарова і Л. С. Бархударова. Слідуючи аналізу наукових джерел щодо типів і видів перекладацьких трансформацій, який дав змогу нам визначити найпоширеніші типи лексичних трансформацій, а саме: 1) транскрипція і транслітерація; 2) калькування; 3) конкретизація; 4) генералізація; 5) смисловий розвиток; 6) антонімічний переклад; 7) експлікація; 8) компенсація; 9) цілісне перевтілення. Саме цим лексичним трансформаціям ми виділимо більшу частину в нашої дослідницькій роботі.

Як відомо, головною метою перекладу є досягнення адекватності. Тому основне завдання перекладача полягає в тому, щоб вміло вжити необхідні перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу як найточніше

передавав всю інформацію, що міститься в тексті оригіналу, дотримуючись відповідних норм мови перекладу.

1.4 Граматичні трансформації в процесі перекладу

Під граматичними трансформаціями розуміють «вид перекладацьких перетворень, що полягають у заміні в процесі перекладу граматичних форм і структур одиниць вихідної мови формально нееквівалентними формами та структурами мови перекладу при збереженні змістовної відповідності між ними» [Бархударов 1965, с. 246].

В наш час існує багато підходів щодо класифікації граматичних трансформацій. Так, А. Л. Семенов [Семенов 2005, с. 99] серед граматичних перекладацьких трансформацій називає заміни, зміну порядку слів, словосполучень, речень та деякі інші. Він вважає, що в процесі перекладу перекладач стикається з двома ситуаціями: повний чи значний збіг граматичних конструкцій речень оригіналу та перекладу та розбіжність між граматичними конструкціями. При повному чи значному збігу граматичних конструкцій доволі рідкий, але все ж таки можливий дослівний переклад.

Переклад зводиться до підстановки одиниць однієї мови на місце одиниць іншої. Однак, навіть в таких випадках наявні елементарні трансформації у вигляді опущення чи додавання яких-небудь службових елементів, наприклад артиклів, прийменників тощо. В. Н. Комиссаров [Комиссаров 1999, с. 134] до вищезазначених граматичних трансформацій додає прийом розчленування речень та прийом об'єднання речень. Використання цих прийомів може бути викликано семантичними та стилістичними причинами. Як зазначив науковець С. Хальверсон [Halverson 1997, p. 207] прийом об'єднання речень прямо протилежний прийому розчленування, тобто двом чи трьом реченням оригіналу відповідає одне

речення в тексті перекладу. Використання цього прийому може бути вимушеним через недооформленість одного з речень, що перекладаються.

Український перекладознавець В. І. Карабан розрізняє п’ять основних видів граматичних трансформацій: пермутація (перестановка), субституція (заміна), додавання, вилучення та комплексна трансформація [Карабан 2004, с. 241]. А. В. Мамрак, спираючись на досягнення української та російської шкіл перекладознавства, відходить від рівневого підходу до перекладацьких трансформацій та поділяє їх на чотири типи: 1) перестановка; 2) заміна; 3) додавання; 4) опущення [Мармак 2009, с. 154].

Перестановкою вона вважає «вид перекладацької трансформації, що полягає в зміні порядку прямування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу» [Сіняговська 2014, с. 107]. Сутність трансформації перестановки (її ще називають пермутацією) полягає у тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями (тобто, змінюють позицію на протилежну), наприклад, lapse time - строки давності [MWD].

До елементів перестановки науковець Бархударов Л. С. [Бархударов 1975, с. 107] відносить слова, словосполучення, частини складного речення, речення в тексті (складному синтаксичному цілому). До синтаксичних перестановок належать: 1) інверсійний порядок речення, викликаний перестановкою підмета; 2) прямий порядок речення з фінальною постпозитивною обставиною (вживання англійських прислівників here, only, enough, зумовлене синтаксичною структурою англійської мови); 3) вживання означення перед/після присудка; 4) перестановка самостійних речень, яка обумовлена термінальним планом вихідної мови.

У переважній більшості випадків перекладу англійська лексема однієї частини мови перекладається на українську мову словом тієї ж частини мови [Newmark 1988, p. 137]. Однак, така однозначна відповідність у перекладі буває не завжди: через різного роду лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу та розбіжності у мовленнєвих нормах перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини мови.

Заміна – це «метод спостереження за мовними фактами, що полягає в підстановці різних мовних одиниць в однаковому оточенні для з'ясування їхнього співвідношення» [Рецкер 1982, с. 108], тобто ця трансформація передбачає вживання однієї мовної одиниці замість іншої. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається у випадку таких частин мови, як іменник, дієслово [Бегма 2016, с. 8].

До граматичних замін А. В. Мамрак відносить: а) форму слова; б) частину мови; в) члени речення; г) речення (просте – складне; складне – просте; головна частина – підрядна частина; сурядність – підрядність; сполучникове речення – безсполучникове речення). Додаванням науковець називає «лексичні збільшення, обумовлені формальною невиразністю семантичних компонентів словосполучення у вихідній мові» [Мамрак 2009, с. 112], а опущення – це відсутність якого-небудь із членів речення, що сприймається як нульове його вираження; а також пропуск, втрата.

Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови може супроводжуватися (і нерідко супроводжується) частковою або повною перебудовою структури речення, що перекладається.

Варто зазначити, що під час перекладу деякі англійські дієслівні словоформи, що відсутні в українській мові (активний дієприкметник теперішнього часу та пасивний дієприкметник теперішнього часу), замінюються у перекладі на особові форми дієслів у складі підрядного речення. Трансформація заміни застосовується у тих випадках, коли збереження частиномовної характеристики слова, що перекладається, призводить до порушення граматичних норм мови перекладу та норм слововживання [Рецкер 1974, с.125].

Опущення в перекладі – це еліпсис семантично-надлишкових слів, воно здійснюються з метою: а) усунення надмірності; б) прагнення уникнути явищ, не властивих мові перекладу; в) наміру уникнути стилістичного навантаження; г) можливості здійснювати компресію тексту для усунення його надмірного

«роздування»; г) прагнення до максимальної конкретності [Бархударов 1975, с. 165].

Аналіз наукових джерел щодо типів і видів перекладацьких трансформацій дозволив нам визначити чотири елементарні типи граматичних трансформацій, а саме: 1) перестановки (зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу, тобто слів, словосполучень, частин складного речення); 2) заміни (заміна форми слова, частин мови, членів речення, синтаксичні заміни в складному реченні, простого речення на складне, складного речення на просте, підрядного речення головним, головного речення підрядним, сурядності на підрядність, підрядності на сурядність, сполучникового типу зв'язку на безсполучниковий, безсполучникового типу зв'язку на сполучниковий); 3) додавання (відновлення при перекладі випущених в мові оригіналу «доречних слів»); 4) опущення (випущення тих чи інших «зайвих слів» під час перекладу).

Аналіз літературних джерел щодо визначення суті граматичних трансформацій та їх класифікацій дозволив нам усвідомити той факт, що, розглядаючи інформаційну потужність тієї чи іншої мовної одиниці, яка підлягає перекладу, необхідно враховувати не лише лексико-семантичне значення слів та словосполучень, але й їх граматичні властивості, які можуть суттєво вплинути на міру впорядкованості повідомлення, що перекладається.

1.5 Стилістичні трансформації в процесі перекладу

Під стилістичними трансформаціями, на думку Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, розуміють такі способи перекладу, за допомогою яких перекладач змішує стилістичні акценти, нейтралізуючи або, навпаки, актуалізуючи конотативні відтінки значення, або ж адаптуючи мову перекладу

до стилістичних норм. До стилістичних перекладацьких трансформацій належать: логізація, експресивація. модернізація та архаїзація.

Логізація - це спосіб перекладу шляхом заміни емоційно-експресивної або етномаркованої одиниці мови оригіналу стилістично нейтральним її відповідником у мовному перекладі, що усуває або послаблює естетичну функцію першотвору [Балахтар 2011,с. 32], наприклад.:***reprobate as he was* – хоч який непутящий**. Насправді **«*reprobate*»** українською краще було б перекласти як **«негідник»**, але перекладач вирішила передати його менш експресивним **«непутящий»**.

Експресивація- це спосіб перекладу шляхом заміни нейтральної одиниці мови оригіналу її стилістично-маркованим відповідником у мовному перекладі, що надає перекладу емоційно-експресивно то забарвлення, [Балахтар 2011, с. 33] наприклад**: *was in such a passion of tears*** [Балли 2001, с. 4] –**так розридалася**. В українському перекладі речення набуло більшого забарвлення.

Модернізація- це спосіб перекладу застарілих, архаїчних слів та висловів, а також слів-історизмів більш сучасними їх відповідниками, що послаблює естетичну функцію першотвору [Балахтар 2011, с. 34], наприклад.: ***Drive on, coachman*** [Балли 2001, с. 12]– **можна рушати**. Це речення мало б перекладатися як **«Жени, ямщик»**, але перекладач вирішила, напевно, що **«ямщик»** - це занадто застаріле слово.

І наостанок, архаїзація- це спосіб перекладу сучасної загальновживаної лексики застарілими, архаїчними словами та висловами, а також словами-історизмами для відтворення історичних реалій або надання мові перекладу необхідного стилістичного забарвлення [Балахтар 2011,с. 35], наприклад.:***but her face blushed with rosy health*** [Балли 2001, с. 21] - **її рум'яне личко пашіло здоров'ям**.

Підсумовуючи проведений аналіз слід зазначити, що стилістичні прийоми різних мов мають одну основу, однак їх функціонування в мовленні відрізняється. Одні і ті ж прийоми мають різний ступінь вживаності,

виконують різні функції і мають різну питому вагу в стилістичній системі кожної мови, чим і пояснюється необхідність трансформацій. Стилістичні заміни так само можливі і необхідні, як і заміни граматичні та лексичні.

1.6 Алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій в художньому тексті

У різних ситуаціях спілкування текст з однаковим змістом може мати різні функції (комунікативні завдання). Пропонується розрізняти два види еквівалентності при перекладі: функціональну, коли відтворюється лише функція оригіналу, і функціонально-змістовну, коли відтворюється і функція, і зміст.

Як ми вказали раніше у своєму дослідженні ми будемо виокремлювати власну класифікацію, в якій ми спираємось на таких дослідників перекладознавства як: Я. Й. Рецкера, Л. С. Бархударова, В. Н. Комісарова. Також ми будемо аналізувати застосування різних видів перекладацьких трансформацій при перекладі роману У. С. Моема «Театр». Алгоритм аналізу наступний: порівнюються речення або відрізки тексту англійського варіанта, текста-оригінала, та його переклад українською мовою та російською мовами. Ми аналізуємо переклад на синтаксичному рівні – перестановки, додавання, опущення, лексичному, ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті та порівнюємо його український та російський відповідник.

У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова, що підлягає реалізації у даному контексті. Ми вже вказали, що виділяємо дев’ять різновидів лексичних трансформацій. Більшу частину нашої дослідницької роботи, ми приділимо саме цим трансформаціям.

Ми виявляємо, які трансформації було застосовано, з якою метою, чи є переклади адекватними та еквівалентними, а також відмічаємо лексичні та граматичні особливості тексту. Крім того, слід враховувати, що в одному реченні може застосовуватися декілька трансформацій. Отже, ми виділили проблеми оцінки якості перекладу, розглянули алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій, і застосуємо його при аналізі перекладів роману У.С. Моема «Театр».

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ У. С. МОЕМА «ТЕАТР»

2.1 Роман У. С. Моема «Театр» як об'єкт перекладу

У. С. Моем був і залишається видатним британським письменником XX століття, творчість для якого була насамперед, формою самовираження та самовіддачі. Намагаючись висловити своє ставлення до проблеми взаємини між письменником, літературою та дійсністю, він зазначав: «писати доволі просто, щоб не ускладнювати грамотного читача, а форма повинна полегшувати зміст, як майстерно викроєний чобіт облягає стрункy ногу». Роман «Театр»(1937) примикає до двох попередніх творів У. С. Моема «Луна та гріш»(1919) та «Пироги та пиво»(1930), які часто сприймаються як трилогія, незважаючи на різні сюжетні лінії та головних героїв. Проте проблематика та ідеї письменника перегукуються та об'єднуються у загальне розуміння автором творчої особистості у мистецтві.

Світогляд У. С. Моема яскраво вирізняється еклектичністю, який сформувався в час масового розповсюдження фрейдизма, ніцшеанства, бергеоніанства та інших теорій і концепцій того часу. До яких ставився досить скептично.

Головними цінностями, які мали місце в естетизмі У. С. Моема є істина, красота, добро. На думку автора вони не мали вигляд абстракції, а насамперед ідеали, які необхідні людям навіть коли життя не має сенсу.

Розглядаючи контекст створення, роману У. С. Моема «Театр», слід зазначити, що мають місце відразу кілька моментів. По-перше, в ті часи театр і його актори були у всіх на виду і слуху, що викликало не би який інтерес у

читачів, оскільки вони могли «проникнути за лаштунки». По-друге, критики відзначають, що багато в чому головна героїня схожа з самим автором, оскільки обидва були народжені у Франції і оберталися в театральному середовищі. По-третє, у Сомерсета Моема в житті було дві любові, на другий з яких він одружився. Першою ж стала Етельвін Джоунс (Сью Джоунс), яка була актрисою, і взаємини з нею також могли відбитися в романі.

В романі У. С. Моема «Театр» мова йде про життя відомої актриси Джулії Лемберт. Це витончена, іронічна історія блискучої, розумної актриси, яка відзначає «кризу середини життя» романом з гарним молодим «хижаком». Головна героїня надзвичайно близька автору, саме своїм походженням та вихованням, творчість якої невід'ємно пов'язана з драматургією. За словами Ю. І. Кагарлицького «обидва вони належать до однієї сфери мистецтва (театру У. С. Моем присвятив більшість часу та сил ніж будь-якій іншій сфері своїх літературних занять) та одного типу художника. [Кагарницкий 1987, с. 68]. Образ Джулії Лемберт є автобіографічним, ретроспективним втіленням самого автора.

Вибір твору зроблен нами не випадково. В романі У. С. Моема «Театр» увага зосереджена на почуттях, переживаннях, проблемах, творчості головної героїні. Все, що відбувається має чітке осмислення автором невід'ємна частина життя його героїні. Її особистість проглядається за кожним словом автора і водночас в кожній фразі героїні простежується голос автора.

Грунтуючись на своїх знаннях про людські натури і розглядаючи світ як основу і матеріал для художньої творчості. Моем володів своєю справою досконало і розумів, що робить, не задавався цілеспрямовано проблемами творчої філософії, його естетичні погляди обмежувалися лише прикладним, «робочим» характером.

Така особлива дискутивність разом з інтелектуальністю твору та високохудожньою літературною мовою автора, втілює в собі зразок англійської культурної традиції, алюзії на творчість англійських і французьких письменників, роблять роман надзвичайно цікавим об'єктом дослідження

2.2 Лексичні трансформації при перекладі роману У. С. Моема «Театр»

З метою вираження емоцій У. С. Моем вдається у романі «Театр» до різноманітних лексико-семантичних засобів. У згаданому творі лексичні засоби передачі позитивних емоцій значно переважають лексичні одиниці з негативною конотацією. При розгляді емотивної лексики можна виокремити власне слова, та ряд мовних конструкцій на вираження як позитивних, так і негативних емоцій.

Стиль художньої літератури багатий на мовні засоби, які впливають на почуття, викликають різні емоції, образно змальовують дійсність. Власне тому ми розглядаємо твір У. С. Моема «Театр» як джерело емоційно-заряджених одиниць. Хоча художній стиль мовлення романіста не був позитивно сприйнятий критиками за життя, популярність його творів зростає з кожним роком. Його художнє мовлення цікаве особливостями його творчого методу. Він передавав людські відносини і почуття надзвичайно реалістично.

Аналіз лексичних засобів передачі емоцій засвідчує, що в даному творі лексичні засоби передачі позитивних емоцій переважають над лексичними засобами передачі негативних емоцій.

1. Антонімічний переклад:

I won't keep you a minute [Моэм 2012, с. 3]. – Я тебя не задержу.[Моэм 1991, с. 359]

Всего одну минутку [Моэм 1991, с. 359].

Під час перекладу цього речення перекладач замінює одне речення двома, розбиваючи його значення на два речення. Цей прийом використовується, коли послідовність еквівалентів, при спільності значення, визначається різними мовними традиціями.

It was really rather wonderful, when you came to think of it, that just to have lunch with her and talk to her for three quarters of an hour, perhaps, could make a man quite important in his own scrubby little circle [Моэм 2012, с. 7]. – Право же, если подумать, разве неудивительно, что ленч с ней и получасовой разговор придаст человеку столько важности, сделает его крупной персоной в его жалком кружке [Моэм 1991, с. 362].

Between these was a magnificent silver in k-stand that she had herself given him on one of his birthdays and behind it a rack in red morocco, heavily gilt, in which he kept his private paper in case he wanted to write a letter in his own hand. [Моэм 2012, с. 4-5]. – Между ними помещался великолепный серебряный чернильный прибор, который она подарила как-то Майклу в день рождения, а впереди бювар из красного сафьяна с богатым золотым узором, где Майкл держал бумагу, на случай, если ему вздумается написать письмо от руки. [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач замінив слово ***behind*** на **«впереди»**.

Сенс застосування такого виду лексичних трансформацій як антонімічний прийом полягає в тому, щоб висловити значення лексичної одиниці вихідної мови за допомогою вибору протилежної її поняття в перекладацькій мові.

"I hope you'll have enough to eat," said Julia. [Моэм 2012, с. 9] - Надеюсь, вы не останетесь голодны, - сказала Джулия. [Моэм 1991, с. 363]

В даному прикладі має місце антонімічний переклад, тобто заміна позитивної англійської пропозиції *«I hope you'll have enough to eat»* - Російським негативним «ви не останетесь голодны».

2. Конкретизація:

She had been with Michael for five years. In that time she must have got to know him inside and out [Моэм 2012, с. 5]. – Она проработала с Майклом пять лет, должна была вдоль и поперек изучить его за это время [Моэм 1991, с. 360].

В цьому реченні слово ширшої семантики ***«to be»*** (основні значення якого **«бути», «існувати», «траплятися», «мати місце», «займати», «мати**

якусь властивість», «залишатися», «належати» та ін.) під час перекладу замінюється словом вужчої семантики, що підходить за контекстом – «працювати».

Notwithstanding her cropped peroxide hair and her heavily-painted lips she had the neutral look that marks the perfect secretary [Моэм 2012, с. 5]. –Несмотря на коротко стриженные, обесцвеченные перекисью волосы и густо накрашенные губы, у нее был бесполый вид, отличающий идеальную секретаршу.[Моэм 1991, с. 360].

Замість слова ***neutral,*** яке і є нейтральним, перекладач вживає **«бесполый»**, яке має більш вузьку семантику і є більш виразним.

Julia got in [Моэм 2012, с. 6]. – Джулия села сзади [Моэм 1991, с. 361].

В англійському варіанті мається на увазі, що Джулія сіла в машину, не вказуючи, куди саме. Зрозуміло, що позаду, бо пасажири не сідали поряд із водієм. Перекладач додав цю інформацію при перекладі.

Julia took a cigarette and the young man struck a match for her, but his hand was trembling so much that she thought he would never be able to hold the light near enough to her cigarette, so she took his hand and held it. [Моэм 2012, с. 7]. – Джулия вынула сигарету, и молодой человек зажег спичку, но рука его так сильно дрожала, что ей ни за что бы не удалось прикурить, поэтому она сжала ее своими пальцами [Моэм 1991, с. 362].

Для досягнення еквівалентності перекладачка використовує у даному прикладі наступні трансформації: подвоєна заміна англійського слова ***«took*** - **брать, хватать…**» російськими словами **«вынула…сжала»;** прийом лексичного вилучення – вилучено словосполучення *«she thought*»; трансформація заміни - *«he would never be able to hold the light near enough to her cigarette* - он никогда бы не смог удержать свечу вблизи ее сигареты», поэтому «ей ни за что бы не удалось прикурить».

3. Генералізація:

Julia wondered if she could be such a fool as to be in love with him [Моэм 2012, с. 5]. – Интересно, хватило у нее ума влюбиться в него? [Моэм 1991, с. 360]?

В цьому реченні ми бачимо, що дієслово ***«wondered»*** (основні значення якого **«дивуватися», «цікавитися», «мати сумнів»**) перекладач замінює на слово «подумала», яке є ширшим за значенням.

This is the gentleman who is good enough to put some order into the mess we make of our accounts.' [Моэм 2012, с. 5]. – Это тот джентльмен, который любезно согласился привести в порядок наши бухгалтерские книги.[Моэм 1991, с. 361]

Перекладач замінив ***good enough*** на **«любезно согласился»**, крім того змінив ***put some order into the mess*** на **«привести в порядок»**, що можна віднести до антонімічного перекладу.

4. Додавання – це відновлення інформації, яка міститься в реченні, але фактично є в ньому відсутньою.

Застосовується при добуванні підтексту або його імплікації з глибинної структури речення в структуру поверхневу згідно з вимогами мови перекладу: *He's been to see the play three times* [Моэм 2012, с. 4]. – Три раза ходил на последнюю пьесу [Моэм 1991, с. 360].

Під час перекладу перекладач додав прикметник **«последнюю»**, передаючи смисл, що імплікується з контексту, але вилучив при цьому слово ***«He»***. В авторському тексті є артикль the, який дає зрозуміти про яку п'єсу йде мова.

У наступному реченні перекладач додав прикметник «большое», якого не було в англійському варіанті

I merely thought it would be a treat for him [Моэм 2012, с. 4].–Я просто подумал, что это доставит ему большое удовольствие [Моэм 1991, с. 359].

Here are the letters, Margery [Моэм 2012, с.359].– Письма готовы, Марджори [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач додав слово «готовы», якого не було в оригіналі.

Michael sat in a heavily carved Chippendale chair, a reproduction but made by a well-known firm, and his Chippendale table, with heavy ball and claw feet, was immensely solid. [Моэм 2012, с. 4].–Майкл сидел в чиппенделе - подделка, но

куплена в известной мебельной фирме, - его стол, с тяжелыми пузатыми ножками, тоже чиппендель, выглядел необыкновенно солидно [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач додав прикметник **«мебельной»**, щоб пояснити, що мається на увазі під словом **«чиппенделе»**, хоча вилучив слово «***chair»***, що нам здається недоцільним.

As they entered the office the young man Julia had noticed turned round and stood up [Моэм 2012, с. 5].– Когда они вышли в контору, юноша, которого заметила, проходя, Джулия, обернулся и встал [Моэм 1991, с. 361].

Перекладач додав слово **«проходя»**, якого не було в тексті оригіналу.

The car was waiting for them at the stage door, a long car in black and chromium, upholstered in silver leather, and with Michael's crest discreetly emblazoned on the doors [Моэм 2012, с.6].– Машина ждала у служебного входа: длинный черный автомобиль с хромированными деталями, сиденья обтянуты посеребренной кожей, эмблема Майкла скромно украшает дверцы [Моэм 1991, с. 361].

У перекладі з'явилось уточнення «с хромированными деталями», хоча в тексті оригіналу було лише in black and chromium.

The cocktails were waiting and Michael poured them out [Моэм 2012, с. 7].– Их уже ждал коктейль, Майкл разлил его по бокалам [Моэм 1991, с. 361-362].

Додавання «по бокалам», перекладач уточнює куди було налито коктейлі, хоча в оригіналі цих слів немає.

5. Вилучення – це трансформація, протилежна додаванню. Її сутністю є вилучення під час перекладу мовних компонентів, які є структурно надмірними:

He comes from Lawrence and Hamphreys [Моэм 2012, с. 3]. – Из конторы Лоуренса и Гампфри [Моэм 1991, с. 359 : 3].

Вживання перекладачем еліптичного речення дало змогу дотриматись стилістичної норми розмовної української мови.

Is that a sufficient reason to ask him to lunch? [Моэм 2012, с. 4]. – По-твоему, этого достаточно, чтобы приглашать его к ленчу? [Моэм 1991, с. 359].

It was a very proper room for the manager of a first-class theatre [Моэм 2012, с. 4].– Как раз такой кабинет и должен быть у антрепренера первоклассного театра [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач не переклав повністю вираз *a* ***very proper,*** а вжив займенник **«такой».**

A bunch of yellow tulips in a silver bowl, which he had got through winning the theatrical golf tournament three times running, showed Margery's care [Моэм 2012, с. 5]. – Желтые тюльпаны в серебряной вазе, выигранной Майклом на состязаниях по гольфу среди актеров, свидетельствовали о заботливости Марджори [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач вилучив ***three times running*** та замінив *theatrical* на среди актеров.

Come and sit with me [Моэм 2012, с. 6]. – Садитесь со мной [Моэм 1991, с. 361].

Як бачимо, при перекладі було вилучено дієслово ***come.***

Damn it, he's not important enough for that [Моэм 2012, с. 7]. – Слишком много чести [Моэм 1991, с. 361].

Було вилучено ***damn it***, а також фразу з оригіналу замінено метафорою.

При цьому слід відмітити, що розглянуті перекладацькі прийоми, як правило, доповнюють один одного, частково компенсуючи таким чином неминучі втрати інформації, пов'язані з перебудовою початкового тексту. Кожний такий прийом спрямований насамперед на оптимальний спосіб передачі початкової інформації у допустимих для перекладацької мови й культурної традиції формах.

2.3 Граматичні трансформації при перекладі роману У. С. Моема «Театр»

В результаті аналізу перекладу роману У. С. Моема можна виділити такі причини граматичних (синтаксичних) трансформацій, як розходження в системах вихідної і цільової мов, розходження норм двох мов, розбіжності узусу двох мов. В ході аналізу виявлено п’ять видів синтаксичних трансформацій:

1**.** Нульова трансформація – це повне збереження мовних елементів та їх місця в реченні мовою оригіналу під час перекладу:

The door opened and Michael Gosselyn looked up [Моэм 2012, с. 3]. – Дверь отворилась, Майкл Госселин поднял глаза. [Моэм 1991, с. 359].

Дане речення було перекладено з англійської мови російською без будь-яких змін, так як семантико-граматична структура оригіналу збігається з семантико-граматичною структурою перекладу. Стилістичні характеристики і контекст, в якому вживаються речення мовою оригіналу та перекладу, також збігаються.

She gave him the quick, delightful smile, with a slight lift of her fine eyebrows, which he must often have seen her give on the stage. [Моэм 2012, с. 8]. – Джулия одарила его очаровательной улыбкой, слегка приподняв свои прекрасные брови, что он, наверное, не раз видел на сцене [Моэм 1991, с. 362].

Michael will drive you back after lunch [Моэм 2012, с. 5].–Майкл привезет вас обратно после ленча [Моэм 1991, с. 361].

Then with the air of an ambassador presenting an attache to the sovereign of the court to which he is accredited: [Моэм 2012, с. 5]. – Затем добавил с видом посла, представляющего атташе царственной особе, при дворе которой он аккредитован [Моэм 1991, с. 360].

2. Перестановка являє собою зміну порядку складових компонентів речення під час перекладу з англійської мови російською зміна розташування

(порядку проходження) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Такими елементами є слова, словосполучення, головні і підрядні речення й цілі речення. В усному перекладі перестановки як вид перекладацьких трансформацій зустрічаються досить часто, проте зазвичай вони поєднуються з іншими видами граматичними замін [Барахудов 1975, с. 210]. Далі наведемо декілька прикладів:

Julia came in [Моэм 2012, с. 3]. – В комнату вошла Джулия. [Моэм 1991, с. 359].

Причиною перестановки в реченні російського перекладу підмета після присудка є розходження традицій актуального членування речення в англійській та російській мовах.

Перестановки викликані цілим рядом причин. Основна причина – різниця в побудові речень в російській та англійській мові. Як відомо, в англійській мові порядок слів нерідко служить граматичним засобом встановлення функції слова у реченні. Тому англійське речення відрізняється більш постійним і строгим порядком слів, ніж російське [Аносова 2002, с.7-8].

В російській мові порядок слів може бути зворотній: від другорядних членів до головних із підметом аж у самому кінці. Англійське речення, як правило, починається із підмета (чи групи підмета), за яким іде присудок (група присудка), тобто головне – центр повідомлення (рема) – на першому місці. Другорядна інформація (тема) обставини місця і обставини часу розміщаються в кінці [Федоров, 1983, 131].

Julia, however, had insisted that she must have her bedroom as she liked, an d having had exactly the bedroom that pleased her in the old house in Regent's Par k which they had occupied since the end of the war she brought it over bodily [Моэм 2012, с. 8]. – Однако Джулия настояла на том, чтобы спальня была такой, как она хочет, и, поскольку ее абсолютно устраивала спальня в их старом доме в Ридженс-парк, где они жили с конца войны она перевезла ее сюда всю целиком [Моэм 1991, с. 362].

Перекладач замінив порядок слів – в оригіналі стоїть після підмета, а у перекладі перед ним на початку речення.

3. Заміна – заміна лексико-граматичних елементів речення й синтаксичних зв'язків у реченні в процесі перекладу. - найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. У процесі перекладу заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці, так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні та лексичні заміни. До граматичних відносяться такі типи: а) заміна форм слова; б) заміна частин мови; в) заміна членів речення; г) синтаксичні заміни в складному реченні [Комиссаров, 1990 с. 153]. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається у випадку таких частин мови, як іменник, дієслово [Блох 1983, с. 121].

Так, в англійській і російській мові існують форми однини і множини, і, як правило, співвіднесені іменники в оригіналі і в перекладі вжиті в тому ж самому числі, за винятком випадків, коли формі однини в англійському відповідає форма множини (money - гроші; ink - чорнило) або навпаки англійської множинні відповідає однина (struggles - боротьба; outskirts - околиця) [Максімов 2006, с. 89].

а) Заміна одного складного речення або речення з різноманітними граматичними зворотами мовою оригіналу двома або більше реченнями мовою перекладу:

They lived in Stanhope Place, and when they arrived Julia told the butler to show the young man where he could wash his hands. She went up to the drawing-room [Моэм 2012, с. 6]. – Они жили на Стэнхоуп-плейс. Когда они приехали, Джулия велела дворецкому показать юноше, где он может помыть руки [Моэм 1991, с. 361].

Під час перекладу цього речення перекладач замінив одне складне речення мовою оригіналу двома (простим та складнопідрядним) реченнями мови перекладу, оскільки для української мови не характерне вживання надто довгих складних речень з координацією.

Або, навпаки, перекладач об’єднує два речення в одне:

She looked straight into his eyes. Her own were large, of a very dark brown, and starry [Моэм 2012, с. 6]. – Она посмотрела ему прямо в глаза своими огромными темно-карими лучистыми глазами [Моэм 1991, с. 361].

She had been with Michael for five years. In that time she must have got to k now him inside and out [Моэм 2012, с. 5]. – Она проработала с Майклом пять лет, должна была вдоль и поперек изучить его за это время [Моэм 1991, с. 360].

Тут перекладач два англійських речення передав одним російським простим реченням з двома присудками.

б) Зміна граматичної конструкції першого речення – опущення підмета:

He can’t get over the way our accounts are kept. He told me he never expected a theatre to be run on such businesslike lines [Моэм 2012, с. 3]. – Поражен тем, как ведутся у нас бухгалтерские книги. Он не представлял себе, что можно поставить театр на деловые рельсы [Моэм 1991, с. 359].

Під час перекладу цього речення перекладач замінює пасивну конструкцію активною. Також, у другому реченні додаткове підрядне речення стоїть на початку, а головне опущено при перекладі.

Також слід зазначити, в російській мові, у порівнянні із англійською, відсутні такі граматичні категорії, як артикль чи герундій, інфінітивні й дієприкметникові комплекси, абсолютна номінативна конструкція, також існує часткова розбіжність категорії числа, часткова розбіжність у формах пасивної конструкції, неповний збіг форм інфінітива і дієприкметника, деякі розходження у вираженні модальності тощо. Проаналізувавши переклади, нерідко перекладачеві доводиться вдаватися до перетворень пасивних конструкцій в англійській мові на активні в російській мові.

Часто структура російського речення в перекладі повністю відрізняється від структури англійського речення. У ньому інший порядок слів, інший порядок розташування самих речень – головного та підрядного [Кияк 2006, с. 193].

У ряді випадків частини мови, якими виражені члени англійського речення, передаються відповідно іншими частинами мови. Все це пояснює широке використання граматичних трансформацій при перекладі.

в) Заміна частин мови і членів речення:

She gave the butler a significant glance; he was at that moment helping Michael to a glass of dry white wine, and he left the room [Моэм 2012, с. 10]. – Джулия бросила на дворецкого выразительный взгляд - он в этот момент как раз наливал белое сухое вино в бокал Майкла, - и тот вышел из комнаты. [Моэм 1991, с. 363].

В цьому реченні під час перекладу перекладач замінює означення «significant» означенням «выразительный». Причиною даної трансформації є розходження синтаксичних традицій англійської та української мов.

"He's an articled clerk. [Моэм 2012, с. 3]. – Он у них в учениках по контракту [Моэм 1991, с. 359].

Перекладач замінив означення додатком, згідно значення виразу в англійській мові.

He's crazy to be introduced to you [Моэм 2012, с. 4].– Ему до смерти хочется познакомиться с тобой [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач замінив інфінітив у пасивному стані на інфінітив в активі.

Margery gave him his black Homburg hat and opened the door for Julia and Michael to go out [Моэм 2012, с. 5]. – Марджори подала ему черную фетровую шляпу и распахнула дверь [Моэм 1991, с. 360].

Такого слова як ***Homburg*** не існує в російській мові, тому перекладач замінив його на фетрова шляпа.

'I should like to introduce you to Miss Lambert,' said Michael [Моэм 2012, с. 5]. –Разрешите познакомить вас с миссис Лэмберт, - сказал Майкл [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач замінив граматичну структуру речення. В тексті оригіналу вжито модальне дієслово, а в перекладі наказовий спосіб.

He gave his clothes a troubled look [Моэм 2012, с. 6]. – Он встревоженно осмотрел свой костюм [Моэм 1991, с. 361].

Перекладач замінив дієприкметник ***troubled*** на прислівник **«встревожено».**

It was really rather wonderful, when you came to think of it, that just to have lunch with her and talk to her for three quarters of an hour, perhaps, could make a man quite important in his own scrubby little circle [Моэм 2012, с. 7]. – Право же, если подумать, разве неудивительно, что ленч с ней и получасовой разговор придаст человеку столько важности, сделает его крупной персоной в его жалком кружке [Моэм 1991, с. 362].

Дуже дивно, що в оригіналі ми маємо *three quarters of an hour,* а у перекладі час змінено на «получасовой разговор». Можливо тому, що півгодинний більш розмовний варіант ніж «сорокап'яти хвилинний».

She gave him the quick, delightful smile, with a slight lift of her fine eyebrows, which he must often have seen her give on the stage. [Моэм 2012, с. 8]. – Джулия одарила его очаровательной улыбкой, слегка приподняв свои прекрасные брови, что он, наверное, не раз видел на сцене [Моэм 1991, с. 362].

В першу чергу замінено английский займенник: ***«She»*** на російський підмет **«Джулия»**. Далі перекладач використовує конкретизацію: английске дієслово з абстрактним значенням змінює в російському реченні дієсловом **«одарила»**. Потім перекладач випускає англійське ***«the quick»,*** бо вважає його зайвим.

г) Заміна речення щодо мети висловлювання:

But it was unnecessary to impart such tedious details to a young man whose name even they did not know [Моэм 2012, с. 8]. – Но к чему было сообщать эти скучные подробности человеку, даже имя которого было им неизвестно. [Моэм 1991, с. 362].

Під час перекладу це речення було змінено щодо мети висловлювання з метою дотримання стилістичних традицій розмовної української мови.

д) Заміна формального підмета *It* на звичайний простий «кабінет»:

It was a very proper room for the manager of a first-class theatre [Моэм 2012, с. 4]. – Как раз такой кабинет и должен быть у антрепренера первоклассного театра [Моэм 1991, с. 360]. Помешкання було обставлене саме так, як належить кабінету директора першокласного театру.

В цьому реченні під час перекладу перекладач замінює повністю будову речення, експлікуючи формально не виражені семантичні компоненти англійського речення.

е) Заміна порядку слів в складних реченнях:

Michael touched a button and in a moment his secretary came in [Моэм 2012, с. 4]. – Майкл нажал кнопку, и через секунду на пороге появилась его секретарша. [Моэм 1991, с. 360].

Під час перекладу цього речення перекладач додає обставину «на пороге» и замінює *came in* – ввійшла на дієслово «появилась».

He admires you tremendously [Моэм 2012, с. 4].– Он страшно тобой восхищается [Моэм 1991, с. 359-360].

Тут перекладач змінив порядок слів, поставивши прислівник не наприкінці речення, а а після підмета.

He's been to see the play three times [Моэм 2012, с. 4].–Три раза ходил на последнюю пьесу [Моэм 1991, 360].

Повністю змінено порядок слів, що є характерним для української мови, тоді як в англійській прямий порядок слів.

What appointments have I got for this afternoon? [Моэм 2012, с. 4]. – Какие на сегодня у меня назначены встречи? [Моэм 1991, с. 360].

Порядок слів, який є притаманним для англійського питання, в російському варіанті змінено на порядок слів, який більш вживаний в російській мові.

Julia with half an ear listened to the list Margery read out and, though she knew the room so well, idly looked about her [Моэм 2012, с. 4]. – Джулия вполуха слушала список, который читала Марджори, и от нечего делать оглядывала комнату, хотя помнила ее до мелочей [Моэм 1991, с. 360].

Перекладач змінив порядок слів, переставивши підрядне речення ***though she knew the room so well*** **- хотя помнила ее до мелочей** в кінець.

Michael asked only very distinguished people to write in their book [Моэм 2012, с. 7]. –Майкл просил расписываться только самых почетных гостей [Моэм 1991, с. 361].

При перекладі додаток перемістився на кінець речення. Теж саме і у наступному реченні:

She inhaled the first whiff of her cigarette with delight. [Моэм 2012, с. 7]. – Джулия с наслаждением сделала первую затяжку [Моэм 1991, с. 362].

є) Заміна граматичного часу у реченні мовою оригіналу:

I was just signing some letters [Моэм 2012, с. 3]. – Только покончу с письмами [Моэм 1991, с. 359].

Під час перекладу цього речення, перекладач замінив минулий час майбутнім відповідно до стилістичних норм розмовної української мови. Також, перекладач замінив повне речення з підметом та присудком на неповне – лише з присудком.

2.4 Стилістичні трансформації при перекладі роману У. С. Моема «Театр»

Розглянемо переклад метафор. Метафори найчастіше передаються за допомогою буквального перекладу, також досить часто можна зустріти прийом деметафоризации і переклад за допомогою заміни еквівалентною метафорою. Переходячи до перекладу образних порівнянь, відмітимо, що для наочності опису ці одиниці були підрозділені на ті, які набули стійкого характеру (тобто перетворилися на ідіоми), і на авторські порівняння.

Обидві групи можна вважати потужним засобом характеристики явищ і предметів дійсності, які значною мірою сприяють розкриттю авторського

світобачення. У порівняннях відображається світосприйняття того або іншого народу. Якщо при передачі одних і тих же ідей виникають невідповідності, то це вказує на те, що у представників різних культур різні картини світу.

При перекладі таких образних порівнянь стійкого характеру діють правила перекладу ідіом - їх переводять за допомогою еквівалентного, аналогового або описового перекладу Очевидно, що при перекладі стійких образних порівнянь використовуються переважно еквівалентний і аналоговий переклад. Описовий переклад зустрічається рідше.

Аналіз показав, що авторські порівняння складніші для перекладу, що пояснюється необхідністю зберегти авторський сенс і знайти відповідність, що не суперечить особливостям менталітету людей мови перекладу.

Таким чином, при передачі образних порівнянь найбільш частотним є еквівалентний переклад, за яким по частотності вжитку слідує описовий, а найрідше зустрічається аналоговий. Як вже було сказано раніше, одними з найбільш яскравих виразних засобів є саме образні порівняння. Частенько вони відбивають досить оригінальний погляд на речі і, поза сумнівом, допомагають виразно передати ідею авторзных культур різні картини світу.

The poor lamb's as thin as a rail [Моэм 2012, с. 10]. - Бедный ягненочек – худой, как щепка (говорится о молодом человеке, которого Джулия встретила в кафе) [Моэм 1991, с. 363].

She talked to her about Sarah Bernhardt and her golden voice [Моэм 2012, с. 24]. – Она говорила с ней о Саре Бернар и ее золотом голосе [Моэм 1991, с. 372].

Have you broken my heart and ruined my whole life just to keep me in your rotten theatre ?[Моэм 2012, с. 59] – Ты разбил мое сердце и разрушил мою жизнь только для того, чтобы удержать меня в своем проклятом театре? [Моэм 1991, с. 393].

Julia took her courage in both hands [Моэм 2012, с. 33]. – Джулия собралась с духом [Моэм 1991, с. 378].

Before I knew where I was [Моэм 2012, с. 35]. – Не успею и глазом моргнуть [Моэм 1991, с.379].

A weight off her mind [Моэм 2012, с. 8]. – У нее гора с плеч свалилась/камень с души свалился [Моэм 1991, с.362].

Her eyes were misty with tears [Моэм 2012, с. 80]. Её глаза были наполнены слезами [Моэм 1991, с. 406]. Деметафоризація

His admiration made them feel a little larger than life-size [Моэм 2012, с. 13]. – Под его восхищенными взорами они росли в собственных глазах [Моэм 1991, с. 365].

I feel like a million dollars или I feel on the top of the world [Моэм 2012, с. 325] – Я чувствую себя превосходно [Моэм 1991, с. 561].

A poor little thing [Моэм 2012, с. 315]. – *Бедный малыш* [Моэм 1991, с. 555]. Переклад за допомогою іншого схожого образу.

A bloody fool [Моэм 2012, с. 270]. – Чертова дура [Моэм 1991, с.526].

Black despair seized her [Моэм 2012, с. 52]. – Её охватил ужас [Моэм 1991, с. 389]. Перефразування метафори:

at the bottom of her heart [Моэм 2012, с. 99]. – В глубине души [Моэм 1991, с. 417].

I am absolutely stony [Моэм 2012, с. 38]. – Я и сам в кулак свищу [Моэм 1991, с. 381]. Переклад метафори за допомогою порівняння.

His eyes were heavy with tears [Моэм 2012, с. 39].- Его глаза на мокром месте, т. е. полны слез [Моэм 1991, с. 381]. Переклад за допомогою збереження метафоричного образу, але з додаванням пояснюючої інформации

You speak broken English [Моэм 2012, с. 27].- Ты говоришь на ломанном английском [Моэм 1991, с. 374]. Переклад,який основується на тому ж самому образі

She never tired of praising his beauty... Darling, you'll make me as vain as a peacock [Моэм 2012, с. 50].- Она никогда не уставала восхвалять его красоту... Дорогая, я же зазнаюсь, как павлин [Моэм, 1991, с. 388]. Еквівалентний переклад.

He left her and she looked about. Poor lamb, he must be as poor as a church mouse [Моэм 2012, с. 112].- Он вышел, и она осмотрелась кругом. Бедный ягненочек, видимо, он беден, как церковная мышь [Моэм 1991, с. 426].

I'll give you eight pounds a week and you'll have to work like a horse [Моэм 2012, с. 29].- Я буду платить тебе восемь фунтов в неделю, и тебе придется пахать, как лошадь [Моэм 1991, с. 375].

Gosh, I'm going down like a barrel of oysters [Моэм 2012, с. 46].- Боже, я сражена наповал [Моэм 1991, с. 385]. Аналоговий переклад.

She had never seen him in evening clothes before. He shone like a new pin [Моэм 2012, с. 135].- Она раньше никогда не видела его в смокинге. Он стал, как медная пуговица [Моэм 1991, с. 440].

But if they played a moving scene well he cried like a child [Моэм 2012, с. 20].- Но если они хорошо исполняли трогательную сцену, он рыдал белугой [Моэм 1991, с. 370].

Julia's comfort was that they were all as mean as cat's meat [Моэм 2012, с. 215].- Единственное, что утешало Джулию, это то, что они были ужасно скупы [Моэм 1991, с. 490]. Описовий переклад

I've been thinking of the past and I'm as blue as the devil [Моэм 2012, с. 93].- Я думала о прошлом, и у меня теперь страшная хандра [Моэм 1991, с. 414].

Later on, at the cinema, she sat next to Tom as she had intended and held his hand, but it seemed to her singularly unresponsive. Like a fish's fin [Моэм 2012, с. 194].- Позже, в кино, она сидела рядом с Томом, как и собиралась, и держала его за руку, но рука казалась на редкость безжизненной. Она была как рыбий плавник [Моэм 1991, с. 478]. Еквівалентний переклад

She passed her hands over her body, her skin was as soft as velvet [Моэм 2012, с. 182].- Она провела руками по всему своему телу, ее кожа была мягкой, как бархат [Моэм 1991, с. 470].

Darling, you're wonderful and you're as beautiful as a Greek god, but you're the biggest damned fool I've ever known in my life [Моэм 2012, с. 65].- Любимый,

ты замечательный, и ты красив как греческий бог, но ты - самый большой глупец, какого я знала в своей жизни [Моэм 1991, с. 397].

You make the rest of us look like a piece of cheese [Моэм 2012, с. 39].-Ты заставляешь нас выглядеть никем по сравнению с тобой (Мы все рядом с тобой ничто) [Моэм 1991, с. 382]. Описовий переклад

Nonsense. You're acting like hell [Моэм 2012, с. 243].- Нонсенс. Ты играешь чертовски плохо [Моэм 1991, с. 509].

She had to think like lightning [Моэм 2012, с. 270].- Ей нужно было думать как можно быстрее [Моэм 1991, с. 526].

It was true he said he was as safe as a house [Моэм 2012, с. 70].- Это была правда, он сказал, что он как за каменной стеной [Моэм 1991, с. 400]. Аналоговий переклад

У тексті роману «Театр» ми знайшли велику кількість як метафор, так і образних порівнянь. Дані приклади допомогли нам ілюстровано показати різні способи перекладу даних стилістичних прийомів. Найбільш частотним способом перекладу метафори став дослівний переклад, а в разі порівняння - еквівалентний.

Це зрозуміло, адже при перекладі даних видів тропів головним завданням залишається передача образності, а ці способи перекладу найкраще зберігають авторський стиль і образність. Якщо говорити про переклад метафор, не часто зустрічається переклад за допомогою порівняння, переклад за допомогою збереження метафоричного образу, але з додаванням яке б пояснило інформацію та переклад, який базується на тому ж самому образі, тоді як у разі образного порівняння аналоговий і описовий види перекладу зустрічаються приблизно в однаковій кількості прикладів.

Підводячи підсумки, ми можемо зробити висновок, що в процесі перекладацької діяльності трансформації найчастіше бувають змішаного типу. І розбіжності в структурі двох мов надають великі труднощі для перекладу, тому в процесі перекладу доводиться постійно вдаватися до трансформацій.

Як правило, різного роду трансформації здійснюються одночасно, тобто поєднуються один з одним. Саме такий складний, комплексний характер перекладацьких трансформацій і робить переклад настільки складною і важкою справою.

Для того щоб правильно застосовувати найбільш ефективні прийоми перетворення (перекладацькі трансформації) необхідно, щоб перекладач в рівній або майже в рівній мірі володів як вихідною, так і перекладацькими культурами. Наскільки правильно і вміло перекладач використовує перекладацькі трансформації, буде залежати наше розуміння тексту перекладу.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було зроблено спробу розглянути особливості застосування перекладацьких трансформацій. В першому розділі подано огляд основних теоретичних положень щодо дефініції термін «переклад», різновиди перекладу, наведена їх класифікація, визначено різницю між ними, стисло описується які чинники впливають на процес перекладу, виявлено закономірності практичної роботи; визначено головну мету і сутність перекладу; розглянуто поняття комунікації: міжкультурної комунікації в контексті культурних і мовних бар'єрів; надано підходи до перекладу як процесу та результату (визначення, співвідношення, різниця); визначено, який саме потрібно використовувати аспект при написанні роботи, враховуючи адекватність перекладу.

Виходячи з наших досліджень ми дійшли висновку, що переклад - це не тільки взаємодія мов, але і взаємодія культур. У перекладі знаходять своє відображення ситуація породження вихідного тексту і ситуація перекладу. Навряд чи вдасться адекватно описати процес перекладу, не враховуючи того, що він здійснюється не ідеалізованим конструктом, а людиною, ціннісна і психологічна орієнтація якого неминуче позначається на кінцевому результаті

Також у теоретичному розділі визначили зміст поняття перекладацькі трансформації; наведено декілька визначень перекладацьких трансформацій; проведено аналіз доцільності використання різноманітних підходів у вивченні перекладацьких трансформацій з урахуванням адекватності перекладу; зазначено авторів, які досліджують перекладацькі трансформації; наведено класифікацію перекладацьких трансформацій при перекладі з англійської мови на російську.

Ми виявили, що переклад тексту з будь якої іноземної мови на рідну - це не є легким процесом, так як багато так званих «підводних каменів» зустрічає перекладач у своїй роботі. У цьому випадку головне завдання – досягнення

адекватного перекладу , тобто такого, який найбільш точно передає зміст оригіналу не відхилюючись від стандартів рідної мови.

Оскільки англійська та українська мови належать до однієї індоєвропейської мовної сім'ї, вони характеризуються низкою загальних ознак, таких як граматичні значення, категорії та функції. Однак існують численні відмінності, які пояснюються приналежністю двох мов до різних підгруп, в російській мові не має таких граматичних явищ, як артикль, герундій, інфінітивні та прикметникові комплекси, абсолютні номинативні конструкції, часткова невідповідність категорії числа, неповні інфінітивні і пасивні форми, деякі розходження у вираженні модальності в англійській мові. Тож, саме застосування в процесі перекладу тексту трансформацій уможливлює подолання даних труднощів та його якісний переклад в подальшому. З цього слідує, що переклад будь-яких матеріалів на практиці виявляє велику кількість не сходжень в мовних одиницях, тому перекладачам доводиться застосовувати різні перекладацькі трансформації. Зважаючи на це, переклад, яким би адекватним він не був, завжди є трансформацією в широкому розумінні цього терміна.

В процесі дослідження були детально проаналізовані різні класифікації перекладацьких трансформацій, ми з'ясували , що фахівці в галузі теорії перекладу досі не прийшли до спільної думки ,адже ця кількість класифікацій, запропонованих вченими, відрізняються одна від одної, а іноді і заперечує одна одну. Виходячи з нашого аналізу ми виокремили власну класифікацію, при цьому опираючись на Я. Й. Рецкера, В. Н. Комісарова і Л. С. Бархударова.

Слідуючи аналізу наукових джерел щодо типів і видів перекладацьких трансформацій, ми як нам пропонує Я. Й. Рецкер поділили трансформації на два типи: лексичні і граматичні. До граматичних ми віднесли 1) перестановки; 2) заміни; 3) додавання; 4) опущення

Найпоширеніші типи лексичних трансформацій, на нашу думку:

1) транскрипція і транслітерація; 2) калькування; 3) конкретизація; 4) генералізація; 5) смисловий розвиток; 6) анатомічний переклад; 7) експлікація; 8) компенсація; 9) цілісне перевтілення. Саме цим лексичним трансформаціям ми виділили більшу частину в нашій дослідницькій роботі.

Ми проаналізували застосування різних видів перекладацьких трансформацій при перекладі роману С. Моема “Theatre”. Порівнявши речення або відрізки тексту англійського варіанта, текста-оригінала, та його переклад російською мовою, ми проаналізували переклад на синтаксичному рівні – перестановки, додавання, опущення, заміни, на лексичному, ми розкрили значення іншомовного слова в контексті та порівняли його російський відповідник.

У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова, що підлягає реалізації у даному контексті. Встановлюючи граматичні відповідники потрібно враховувати лексичне наповнення і стилістичну функцію конструкції, трансформації складаються в систему, вони не існують окремо, а взаємообумовлені.

Як відомо, головною метою перекладу є досягнення адекватності. Тому основне завдання перекладача полягає в тому, щоб вміло вжити необхідні перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу як найточніше передавав всю інформацію, що міститься в тексті оригіналу.

При цьому слід відмітити, що розглянуті перекладацькі прийоми, як правило, доповнюють один одного, частково компенсуючи таким чином неминучі втрати інформації, пов’язані з перебудовою початкового тексту. Кожний такий прийом спрямований насамперед на оптимальний спосіб передачі початкової інформації у допустимих для перекладацької мови й культурної традиції формах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад : конспект лекцій і дидактичний матеріал. Черкаси : ЧДТУ, 2002. 22 с.

2. Аносова Т. В. Проблема лексикографического отображения коннотации. *Нова філологія*. Запоріжжя : ЗДУ. 2002. № 3. С. 7–8.

3. Балахтар В. В. Адекватність та еквівалентність перекладу. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції "Спецпроект: анализ научных исследований" (30-31 мая 2011г.).* Київ URL: http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm

4. Балли Ш. Французская стилистика : навч. посіб 2-ге вид., Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.

5. Баран Я. А., Зимомря І. М., Білоус О. М. Фразеологія, знакові величини : навч. посіб. Вінниця : Нова кн., 2008. 256 с.

6. Бархударов Л. С. Язык и перевод : учеб. пособие. Москва : Международные отношения, 1975. 240 с.

7. Бархударов Л.С., Штелинг Д.А. Грамматика английского языка : учеб. пособ. Москва : Изд-во литературы на иностранных языках, 1960. 422 с.

8. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст*. / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. 317 с.

9. Бегма Ю. О. Комплексні перекладацькі трансформації в англо-українському художньому перекладі. : *Зб. статей Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка*, м. Київ. 2016. С. 7-10

10. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка : учебник. Москва : Высш. школа, 1983. 383 с.

11. Бондарчук Л. І. Культура ділового мовлення : навч. посіб. / 2-е вид. Житомир : ПП «Рута», «Волинь», 2008. 244 с.

12. Бортничук Е. Н., Василенко И. В., Пастушенко Л. П. Словообразование в современном английском языке. Харьков : Вища школа, 1988. 261 с.

13. Ботвин Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посіб. Київ : Артек, 1999. 258 с.

14. Бреус Є.В. Основи теорії і практики перекладу з російської мови на англійську : навч. посіб. Москва : УРАО, 2000. 207 с.

15. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кримець О. М. Фахова українська мова : навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2008. 272 с.

16. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов : посіб для переклад. відділень вузів. Вінниця : «Нова книга» 2003. 160 с.

17. Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. Технические способы перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике*. Москва, 1978. С 157-167 с. URL : http://www.philology.ru/linguistics1/vinay-darbelnet-78.htm

18. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) : учеб. пособ. Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с .

19. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе : монографія. Москва : Международные отношения, 1980. 343 с.

20. Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу : навч.-метод. посібник. Київ, 2017. 287 с.

21. Гак В. Г. Языковые преобразования : монография. Москва, 1998. 513 с.

22. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка: учеб. пособ. М : Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 528 с.

23. Гарбовский Н. К. Теория перевод : учебник для вузов. Москва : Изд-во МГУ, 2004. 544 с.

24. Демидова Е. В. Принципы лингвистического исследования внутреннего мира художественного текста. *Актуальные проблемы современной лингвистики и методики обучения иностранным языкам* :

материалы междунар. заоч. науч.-практ. конф. Комсомольск-на-Амуре : АмГПГУ, 2010. 81-87 с.

25. Ефремов Л. П. Основные теории лексического калькирования : учеб. пособие. Алма-Ата : КазГУ, 1974. 191 с.

26. Зарицький М. С. Переклад : створення та редагування : посіб. Київ : Парлам. вид-во, 2004. 120 с.

27. Чуковский К. Высокое искусство. Москва : Книга, 1988. 400 с.

28. Иванов А. О. Безэквивалетное и непереводимое в переводе в свете современной лингвистической теории : дис... канд. филол. наук : 10.02.19 Ленинград, 1984. 190 с.

29. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ-Кременчук : Вид-во КДПУ, 1999. 500 с.

30. Карабан В. І. Способи перекладу лексичних одиниць. Переклад англійської науковотехнічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2002. 299 с.

31. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця : Нова книга. 2003. 608 с.

32. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : посіб.-довідник. *Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

33. Кияк Т.Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія і практика перекладу : науч.посіб. Вінниця : Нова книга, 2006. 410 с.

34. Комиссаров В. Н., Рецкер Я. И., Тархов В. И. Пособие по переводу с англ. языка на русский. Ч. 1. *Лексико-фразеологические основы перевода*. Москва : Изд-во литературы на иностр. языках, 1960. 176с.

35. Комиссаров В.Н. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике : Сб. ст. / Отв. Ред. Москва, 1978. 233с.

36. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : "Высшая школа", 1990. 253с.

37. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: курс лекций. Москва : Изд-во “ЭТС”, 1999. 192 с.

38. Комиссаров В. Н. Лингвистическое переводоведение в России. Москва : ЭТС, 2002. 184 с.

39. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу : монографія. Киів: Видавництво Київського університету, 1971. 131 с.

40. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ :"Вища школа", 1982 . 280 с.

41. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 458 с.

42. Кунин А. В. Английская фразеология : теоретический курс. Москва, 1970. 324 с.

43. Лабінська Б. І. Значення структурно-семантичних модифікацій у сучасній фразеологічній науці. *Гуманітарний вісник. Сер. Іноземна філологія*: зб. наук. пр. Черкаси: ЧДТУ, 2006. 316 с.

44. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность и способы её достижения : учеб. пособ. Москва : Международные отношения, 1981. 198 с.

45. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Філологічні науки.* 2014. Книга 3. С.102-105.

46. Львовская З. Д. Теоретические проблемы перевода (на материале испанского яз.) : монографія. Москва : Высшая школа, 1985. 232 с.

47. Максимов С. Є, Радченко Т.О. Перекладацький аналіз тексту (англійська та українська мови) : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНЛУ, 2001. 105 с.

48. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для

студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2006. 157 с.

49. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 467 с

50. Мацюк З. О. Українська мова професійного спрямування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / 2-ге вид. Київ : Каравела, 2008. 352 с.

51. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный : учеб. пособ. Москва : Воениздат, 1980. 237 с.

52. Миньяр-Белоручев Р. К Теория и методы перевода. Москва : Московский Лицей, 1996. 207 с.

53. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? : монография. Москва : «Готика», 1999. 176 с.

54. Мирам Г., Дайнеко В., Тарануха Л, Основы перевода. Курс лекций по теории и практике перевода для фак. та инст. междунар. отношений. - К : Эльга, Ника-Центр, 2002. 248 с.

55. Найда Ю. К науке переводить. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике* : С*бор. статей*. Москва, 1978. С. 114-137

56. Нелюбин Л. Л., Хухуни Г. Т. Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней) : учеб. пособие. Третье издание. Москва : Флинта; МПСИ, 2006. 416 с.

57. Олікова М. О. Теорія і практика перекладу : навч. посібник. Луцьк : Вежа, 2000. 170 с.

58. Паршин А. Теория и практика перевода : монография. Москва, 1985. 310 с.

59. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика : очерки лингв. теории пер. Москва : Междунар. отношения, 1974. 216 с.

60. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. Москва : Просвещение, 1982. 104 с.

61. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля К, 2011. 844 с.

62. Семенов А. Л. Основні положення загальної теорії перекладу: навч. посіб. Москва : Вид-во Російського університету дружби народів, 2005. 340 с.

63. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу. Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Філологія. Мовознавство. Випуск 209. Том 221. 2014. 89-93 с.

64. Складчикова Н. В. Семантическое содержание метафоры и виды его компенсации при переводе. *Номинация и контекст*: сб. научных трудов. Кемерово, 1985. 21–29 с.

65. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного : монография. Москва : Наука, 1973. 366 с.

66. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : учеб . пособ. Москва : Слово/ Slovo , 2000. 624 с .

67. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. Лингвистические проблемы : учеб. пособ. Москва : «Высшая школа», 1983. 416 с.

68. Фитерман А. М. Левицкая Т.Р. Теория и практика перевода с английского языка на руський : монографія. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1963. 263 с.

69. Швачко С. О. Навчати вчитися перекладу : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2015. 215 с.

70. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика : учеб. пособ. Москва : Воениздат, 1973. 280 с.

71. Швейцер А. Д. Теория перевода : Статус, проблемы, аспекты. Москва : Наука, 1988. 215 с.

72. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ. Алерта, 2010. 696 с.

73. Якобсон Р. О лингвистических аспектах перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике* : статья. Москва : Книга, 1978.

16–24 с.

74. Bassnett S. and Trivedi H. (eds). Post-Colonial Translation : Theory and Practice. London, Routledge, 1999. XII, 201 p.

75. Catford J. C . A Linguistic Theory of Translation. London, 1965. 103 p.

76. Goban-Klas T. Media i komunikowanie masowe : Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu. Warszawa, Krakow : Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 1999. 52–79 p.

77. Halverson S. The concept of equivalence in translation: much ado about nothing. Target, 1997. - №9 (2). P. 207-233.

78. Newmark P. A Textbook of translation. New York and London : Prentice-Hall, 1988. 292 p.

79. Nida, Eugene A., Taber, Charles R. The Theory and Practice of Translation. Leiden : E J. Brill, 1982. 50 p.

80. Pym A. Translation and Text Transfer . Frankfurt/Main, Berlin ; Bern ; New York : Peter Lang, 1992. 228 p.

81. Snell-Hornby M. Translation Studies. An Integrated Aproach . Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 1988. 172 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

82. ЕУМ - Енциклопедія. Українська мова / ред. В. М. Русанівський та ін. НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.

83. LDOCE - Longman Dictionary of Contemporary English: URL: https://www.ldoceonline.com/

84. MD Macmillan Dictionary. URL : https://www.macmillandictionary.com/ (дата звернення : 22.10.2019)

85. MWD - Merriam-Webster Dictionary. Електроний словник URL: www.merriam-webster.com/ (дата звернення : 30.09.2019)

86. OED - Online etymology dictionary. 2017. Електроний етимологічний словник URL: http://www.etymonline.com/ (дата звернення 15.11.2019)

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

87. Моэм У. С. Театр : Книга для чтения на английском языке. СПб : КОРОНА. КАРО, 2012. 384с.

88. Моэм У. С. Собрание сочинений. Т.2 Театр : / пер. с англ. Г. Островской. М : Худож. лит., 1991. 571с.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the investigation of such a topical problem as the translation features of the novel by W. Somerset Maugham "Theatre".

The object of the study is translation transformations in the reproduction of the artistic text. The subject of the research is the specificity of the application of translation transformations in the translation of the novel by W. Somerset Maugham "Theatre".

Translator's transformations belong to the one of central issues in translation although classification has caused controversy among scientists. Based on our analysis, we have distinguished classifications by L. S. Barkhudarov, R. K. Miniar-Beloruchev, Y. I. Retzker, A. D. Schweitzer, V. E. Shchetinkin, L.K. Latyshev, V.N. Komissarov, V.G. Hak., which make it possible to analyze the translation of an artistic text.

Translation is regarded as a process and product of translation. Quality is judged through the prism of its adequacy. It is possible to achieve the necessary level of adequacy through the use of translation transformations. The latter can be lexical, grammatical, stylistic. Among the lexical transformations should be noted:
1) transcription and transliteration; 2) calculations; 3) concretization; 4) generalization; 5) semantic development; 6) antonymic translation; 7) explication; 8) compensation; 9) holistic reincarnation. The grammatical transformations include: 1) permutation; 2) replacement; 3) adding; 4) omission. Among the stylistic translation transformations are: logisation, expression. modernization and archaization. All of them are applied by G. Ostrovskaya in the reproduction of translation, which provides the necessary level of adequate translation.

Key-words: *translation, translation transformations, adequate translation, source text, target text, artistic text*

Декларація академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Дем'янова Юлія Олександрівна , студент(ка) 2 курсу магістратури форма навчання заочна , факультету іноземної філології спеціальність Філологія , освітньо-професійна програма Мова і література (англійська мова), адреса електронної пошти yulashania@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему

«Перекладацькі трансформаціїї при перекладі роману У.С.Моема «Театр» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованої версії;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ(студент) Дем'янова Ю.О.